

Dejiny Ľudského gýča

Stromobranie X
Partia opačných pólov

Strana A

1. Eskalátory
2. Pre stankú
3. Rieka
4. Svet sa lepší
5. VILA MILADA

© 2024 Stromobranie X
Háčobias Records

Ján Marton

Dejiny lidského gýča

Text © Ján Marton, 2024

Vydalo vydavateľstvo © HladoHlas Group, spol. s r.o.

Rumunskej armády 1/6, 036 01 Martin, Slovensko

www.hladohlas.sk, info@hladohlas.sk

ako svoju 114. publikáciu v roku 2024

ISBN 978-80-8216-043-0

Dejiny lúdskeho gýča

Ján Marton

*Jedna dobrá vec na hudbe je, že keď vás zasiahne,
necítite žiadnu bolesť.*

Bob Marley

1. Utopenec

Skrátka, sme to nedali na prvý pokus. O tom je táto kniha. Je ešte aj o tom, ako ľudstvo zbytočne zakopáva, a silene ponúka pridanú hodnotu niečomu, čo si pridanú hodnotu vôbec nezaslúži. Ibaže kto sa rýchlo vzdáva, nemá asi dlhú výdrž a jeho baterky sa zahrievajú až príliš na to, aby postupoval ďalej rýchlosťou vetra. Mali sme splav na šťastné momenty. Volám sa Filip a prišiel som na svet úplne rovnako ako ty.

Ono, spisovatelia toho v úvodoch skutočne natárajú. Aby zmiatli čitateľa. Aby ho získali viac-menej na svoju stranu. A poviem pravdu, nie som iný. Teda, myslel som si dosť dlho, že nie som iný. Prítom by som za deravý groš osudu predal aj ten najlepší text, ktorý som kedy napísal.

Som Filip, mamu ani otca som v živote nepoznal. Starala sa o mňa od malička stará mama. Starká. A presne pre ňu som začal písať tento príbeh. Prišiel ku mne jedného dňa, keď mi boli ukradnutí všetci svätí aj celý svet do krčmy.

– Utopenec? – opýtala sa ma v krčme, ktorou sa vznášal biely opar z cigaretového dymu.

– Dáš si?

– Prosím? – dostal som zo seba.

– Dáš si utopenca?

– Ako? Ako? Čo? Čo? – zakoktal som a znepokojene vyvalil oči.

Takto sme sa prvýkrát stretli. Prečo v zadymenej krčme? Prečo utopenca? Aby som nezabudol. Utopenec je do dnešného dňa mojím najobľúbenejším jedlom. Milujem ho. A tá, čo ma vtedy na utopencov pozvala? Prepáčte, rád plávam a hádzem sa do vôd, preto často bočím od mojích mlák a morí, práve od tých, o ktorých by som najradšej hovoril, a naopak. Nedali sme to. Ani sám neviem prečo, a vlastne, o tom je celý tento príbeh. Poznal som jednu bláznivú ženu so srdcom väčším ako Vysoké Tatry. Láska je nadčasová. Berme, že to nejako tak je.

Odvtedy pretieklo skutočne veľa vody a veľa slov sa dostalo na zemský povrch, aby strieľali ani zbrane. Aby ničili aj povstali. Všetky

tie krásne príbehy, ktoré sa rodia z oceánu emócií a zážitkov, ktorých som bol očitým svedkom. Teda, ktorých sme boli svedkovia. Veď svet patril nám všetkým. Zaočkovaným, nezaočkovaným, fašistom, progresívcom, regresívcom. Hipisákom, metalistom, depešákom. Dezinformátorom, manipulátorom, irelevátom, aj dezolátom. Svet patril nám všetkým. Spolu sme tvorili dejiny a veľmi často sme si to ani neuvedomovali. Svet sa lámal v zákrute ako pes pri päťdesiat stupňových mrazoch. Mali sme dobre našliapnuté a rýchlosť pohybu našich emócií bola ani rýchlosť svetla. Aktivácia účtu, deaktivácia účtu, súkromný účet, verejný účet. Sledovať, nesledovať, blokovať, odblokovať, skryť, odkryť. Príspevok, post, blog, vlog. Prvoplánový like, odstránený like, pomlčaný like, oneskorený like. Anonymné sledovanie príbehov. Komentár, odstránený komentár, do archívu, von z archívu, zmienka, spomienka, a tak dookola.

– Čo je utopenec? – opýtal som sa jej ohromene.

– A kto si ty?

– Ja? Som Víla, – zaklonila hlavu, rukami zodvihla dlhé vlasy na šiji a súmerným pohybom ich uvoľnila. Potriasla hlavou, kým vlasy sa jej vlnili dolu driekom a nežne padali.

– Ví čo?

– La la la, – rozosmiala sa nahlas. Chcela tancovať a ťahala ma za ruku na provizórny parket.

– Ale daj pokoj! Teraz meditujem, – zabručal som ako medveď vyrušený zo zimného spánku.

Potiahol som z cigarety a Víla privrela oči.

– Aj ja, – uprostred hrude spojila dlane do striešky a sústredene vydýchla.

– Ohmmmmmmmm.

Rozosmialo ma to, vyhrkli mi slzy a sopleť mi vyletel z nosa. Ťážkú hlavu som sklonil do dlaní. Slzy mi tiekli potokom a kvapkali do cibule v octovom náleve. Našli aj studenú špekačku s masnými okami uprostred.

– Hej, Šaman, ty plačeš? – mykala ma za plece.

– Nechaj tak, – zašepkal som a vyfúkal nos do vreckovky.

– Prišla som ťa zachrániť, – povedala ticho, no dôrazne. Posadila sa vedľa mňa a mňa obostrela vôňa ošúpaného pomaranča.

– Môžeš ma nechať tak?! Vôbec ťa nepoznám.

– Nevadí, ani ja teba, – znenazdajky uprela svoj pohľad do prázdna.

Hľadela ako človek, čo nesie všetky starosti sveta a ukrýva ich pod rúškom bláznovstva. Viete koľko ľudí vôbec nepoznáme a bývame s nimi? Stretávame ich na dennodennej báze a snažíme sa pred nimi ukrývať? Rovnako, ako sa oni schovávajú pred nami. Takto koľko ľudí na svete chodilo. Svet letel, my s ním a nikto sa neobzeral späť. Nevedela obsedieť. Z ničoho nič do mňa drgla laktom.

– Bože, umrel ti svet?

– Hej, – odpovedal som vážne.

– Prosím? – veľké oči sa jej zazelenali.

– A nie som žiadny Šaman!

– Dobre, dobre, veď to bola iba sranda.

– A ty nie si Víla!!

– Nie, nie som, – uznala rezignovane a vzdychla.

– Teraz s pravdou von, kto bol tvojim svetom, Šaman?

– Stará mama. Práve idem z pohrebu.

Potom sme dlho mlčali a jedli utopencov. Boli kyslé, fest kyslé. Studená masť sa mi nechutne obtierala o ústnu dutinu. Keď na to spomínam, vtedy som ich jedol po prvý raz v živote a prišli mi odporne. Je pravda, že tá špecifická chuť mi pomáhala nemyslieť na rakvu so starkou, ktorú pred pár hodinami spúšťali do skurvenej jamy. Stál som nad jej okrajom a bol som bezmocný. Naplo ma.

– Len bež! Postrážim tvoj svet! – kričala za mnou Víla.

Gral som ani bačov pes. Ani by jelene vo Vikartovciach mali ruju. V popradskej zaprdenej staničnej krčme to smrdelo už predtým, než som zvracal. Páchlo to tam odjakživa ako v opičinci. Našinec sa nemá kde uchýliť na takej stanici. Všade grecka, šťanka, pluvanec... Keď som si umýval oslintanú tvár, pred očami na zrkadle som čítal papierik, kde stálo: Spláchol si? Ukázal som zrkadlu prostredník a vrátil sa k Víle. Práve lízala papierik s tabakom.

– Tak čo, lepšie?

– Ale hej, dá sa, – zaklamal som a bolo mi to jedno.

Prudko vstala a v bláznivom pohľade jej tváre sa odrážal taký zvláštny výraz pochopenia, úprimnosti a lásky. Ako keď po búrke vyjde dúha. Objala ma. Stáli sme v tej smradľavej krčme a objímali

jeden druhého. Pri vedľajšom stole sa začali bit' cigáni z Kubach a my sme tam primrzli ani ľadové sochy na Hrebieňku.

– Mrzí ma to, fakt.

– Aj mňa, – šepkal som so sklenenými očami upretými pred seba.

– Ďakujem za utopencov, boli fakt nechutné.

Rozosmiali sme sa naraz. Vtedy sme netušili, že Šaman a Víla majú svet na dlani a strašne sa mýlia. To svet mal na dlani nás a my sme boli veľmi malí a slabí, aby sme mu konkurovali.

– Milada, – usmiala sa nakoniec a podala mi ruku.

– Filip, – povedal som a prijal stisk mocnejší, než som čakal.

Vedela podať ruku, žiadna mŕtva ryba.

– Budem tu aj zajtra, Fi, – zrazu znela vážne.

Za vresku opitých cigánov z vedľajšieho boxu sa Víla v jednom momente zvrtila a náhlivo vyšla z putiky von. Nikdy neviete, koho vám do života priveje vietor. Netušíte a predsa, prirodzene čakáte, hľadáte. A potom nájdete a na chvíľu prechádzate vlastnými snami a potom prechádzate realitou. Krásami, tiež bolesťou. A to sa volá život. Lebo ťažko je žiť ľahko. A živo žiť je ešte ťažšie. Reči sa hovoria a chlieb sa je. Niekedy hľadáme až príliš. Snažíme sa vyhnúť prúdu a pritom netušíme, že do neho padáme a vezieme sa s ním. Kľučky, víry, rýchle vlny. Pomalé ponory a lapanie po dychu a zase tie krásy voľného dýchania. Lebo dych je sloboda. Najväčšia zo všetkých. Stačí dobre dýchať a človek by neveril, koľko pokoja preženie svojim bytím. Koľko lásky dokáže priviať a nakŕmiť tak svojich anjelov i démonov, ktorí vlastne netúžia po ničom inom, iba po láske. Lebo na ostatku zostane len láska. Možno ešte nejaký prach alebo niečo také. Neviem, nikdy som sa neocitol na konci. To asi preto táto kniha. Ktovie?

Myslel som si, že sa mi to len sníva. Že prídem do bytu na popradskom Juhu III. A moja milovaná starká s okuliarmi na nose bude v kuchyni za stolom lúštiť krížovku. V hrnci bude pozvoľne bublať kapustnica, ktorú nedokázal nikto navariť tak chutne, ako ona. Na hladine budú bublať hríby s korením a bobkovým listom. Pod obráteným tanierom budú na kôpke lokše a pri nich postavený džbán s bylinkovým čajom. Ochutený medom a citrónom, práve dovarený. Tie jej pomery, od oka, za byľku, bimáčik, pomedzi prsty. Len toľko, čo sa do hrste zmestí. Starká moja, ako mi len chýbaš! Myslel som, že

je to zlý sen, že sa mi to iba zdá. Ale nie, nezdalo sa mi to. Toto bol skutočný život. Skutočné perpetuum mobile niečoho, čo nemožno len tak vyjadriť pár slovami. Pár vetami, riadkami alebo stranami. A tak som sa vrátil, vyzul martensy v chodbe a uložil ich riadne vedľa seba. Svetlá v byte som postupne pozhasínal a zapálil sviečku. Bola položená v starom svietniku pri našej spoločnej fotke so starkou. Sadol som za stôl, zobral do jednej ruky pero, do druhej čistý notes a začal písať. Úplne ma to pohltilo, písal som dlho do noci. Písal som rukou a moje myšlienky nadbiehali slovám. Nestačil som im. O chvíľku som škriabal ako kocúr, už som to po sebe nedokázal prečítať. Písal som, akoby som strieľal z guľometu, akoby som zo seba potreboval dostať niečo silné, niečo mimoriadne. Napokon som vypísal tužku v pere, a tak som ho odhodil na stôl. Chvíľu sa kotúľalo až zastalo. Hľadel som do prázdna a odrazu som sa bezmocne rozplakal. Žiť život živo, na to sme prikrátli. Otvoril som fľašu červeného, vybral kryštálový pohár zo súpravy značky Bohemia. Starká ju mala vystavenú za sklom v sekretári, tieto poháre neboli určené na bežné používanie. V hlave mi znel jej mäkký hlas a vidina očí, čo sa pri každom slove, keď prepravela na mňa, vrúcne smiali. Poskakovali ako také nežné hrkálky.

– Daj pozor, nezabi tú šialku!

Ani neviem, ako som v ten večer zaspal.

2. Rita von Goldberger

Po Šamanovi a Vile v ten večer zľahla Zem. Každý veľký problém sa začína v malom a niekedy to ani problém nemusí byť. Všetci sme chceli pokoj. Nechceli sme nič iné. Nechceme drahé autá, veľké vily, atómové kryty. Chceme svätý pokoj. Je omylom myslieť si, že pokoj je zadarmo. Veľmi ťažko sa ľahko žije. Treba rozprestrieť krídla, aj všetky tie chýbajúce pierka a zhlboka sa nadýchnuť vlastného dychu. Postaviť sa na okraj priepasti, vykročiť do prázdna, prekonať závrat, vzlietnuť a žiť. Život sa je a chlieb sa žije. Veľa vecí je naopak, a my musíme

každé ráno odznova vstať a vykročiť mu oproti. Hoci bolesť nás zožiera v každej bunke, v každom zasranom atóme. K stretnutiam s Miladou dochádzalo častejšie, ako len sporadicky. Napĺňalo nám to duše podobne. Napĺňalo nás to rovnako, o tom som bol presvedčený. Je tomu už tri mesiace, čo zomrela starká. Chodím na cintorín do Veľkej každý druhý deň. Ani neviem, prečo každý druhý, mám to nejako tak v sebe zoradené. Veľká je časť Popradu. Položím vám otázku, čo bolo prvé? Sliepka alebo vajce? A čo je skôr? Láska alebo priateľstvo? V tomto mám nevy-svetliteľné medzery a neviem ich ničím vyplniť. Hrám niekedy sám so sebou hru na slepú babu. Len tak, akoby sa nič nestalo. Stojím samému sebe v ceste a zavádziam si, poznáte to, keď ste si sami sebe najväčšou prekážkou. Chcelo by to viac spolupráce. So samým sebou. To preto majú špecialisti z psychológie v poslednej dobe s nami toľko práce. Roboty ako na kostole s ľudskou rasou. S ľuďmi a ich hlavami. Ešte krátka biografica našich postáv v našej nedokonalo vyvinutej galaxii. Milada pracuje v útulku pre zvieratá a ja som obyčajným skladníkom v Sintre. Sintra je obchod s vecami, ktorými ľudia krmia svoje bruchá, aby neumreli hladom. Starší Popradčania poznajú tento veľkosklad pod slango-vým názvom Vedečka.

- Čo Stano? Aký bol včera deň? – opýtal som sa na úvod.
- Škoda reči, – konštatovala Milada a zaborila oči do kamilkového čaju.
- Daj, netráp sa.
- Chceš sa aj ty? – trpkosť sa zasmiala.
- Odlož trochu tvojho nákladu na moje ramená, – ponúkol som sa.

Milada žila usporiadaný život s manželom Stanom. Dalo by sa to povedať aj tak, ale dalo by sa to povedať aj celkom inak. Ono ľudia toho natárajú, ale na každej mláke je aspoň jedna kvapka vody pravdivá. Nikto nevidí za stenu a ľudia žijú aj za stenami s maskami na tvárach. Niekedy sú tie masky väčšie, inokedy menšie. Záleží od momentálnej situácie. Ruku na srdce, pred koľkými ľuďmi na tejto Zemi nepotrebuje absolútne žiadnu masku?

- Išlo to celkom v pohode.
- Prečo ti neverím?

V deň, keď sme sa zoznámili, mal Stano svoje ťažké stavy a na-koľko bývajú blízko pri Popradskej stanici, vybehla Milada na svoj čaj do Staničnej krčmy. Mimochodom, do krčmy sme obaja chodili

radi, lebo v krčme štangasti zvyčajne masky nenosia. Nemajú sa prečo strašne snažiť a dokonca často ani niet pre koho. Keď som vtedy prikvitol, prvé, čo Miladu napadlo, ako ma zbadala stáť pri bare bolo: Šaman. Vrela mi to potom mnohokrát. A občas dodala, že Staničná je miestom, kde môže byť každý sám. Keď sme sa našli, zistili sme, že môžeme byť sami spolu a bolo to oveľa lepšie, než byť sám. Mali sme nacvičený inovovaný dialóg a ten sme z času na čas komunikovali uprostred krčmového ruchu ako úlomok divadelného predstavenia.

– Som stratená, môžete mi pomôcť?

– Aj ja som stratený.

– Mám nápad!

– Aký?

– A čo keby sme sa stratili spolu? Tak by som sa menej bála.

– Ja tiež.

– Fíha, to je vlastne zábava, stratiť sa spolu.

– Áno, zrazu sa vôbec necítim stratený.

Ľudia hľadajú väčšinou ľahšiu cestu úniku. Ťažšia je dlhšia a hlavne – stojí veľa síl. Nehodno však ľudí súdiť. Milada mala šialené problémy so spánkom, a tak sa rozhodla podstúpiť... No, rozhodla ako rozhodla. Začala užívať tabletky na upokojenie a postupom času nad tým stratila kontrolu, brala ich ako lentilky. A bolesti hlavy neodchádzali. Ľudí trápia závislosti rôzneho charakteru. Raz sme si blízki a inokedy sme si šialene a neprekonateľne vzdialení. Mohli by sme sa počúvať a hlavne, mohli by sme viac načítavať pocity toho druhého. Bolo by potom oveľa menej vojen. Oveľa menej všetkého toho otupného, čo kvári ľudskú myseľ.

– Čo ti zahrám? – opýtal som sa a ukázal na starý jukebox v rohu.

– Primetime! – zatlieskala Milada a luskla prstami.

Primetime je nádherný song. Majk Spirit je jeden z mála umelcov, ktorý nepotrebujú masku.

– Hodil po mne popolník, – hrýzla si do spodnej pery.

– Asi si sa uhla, – chcel som odľahčiť scénu.

– Nerob zo seba idiota, keď ním nie si.

– Prepáč, nemyslel som to tak! – bola popudlivá a mala na to nárok.

Miladin Stano býval vysokopostavený manažér v banke. Papatáš. Na jednom firemnom večierku v Lomnici skočil šípku do bazéna tak nešťastne, že nadobro ochrnul. Presne ako to na podobných akciách

chodí. Pod vplyvom sú takmer všetci. Rastie nálada, strach sa ukrýva po pivniciach, rastú ramená a z chlapov sa stávajú slobodní nespútaní chlapi. V Kováčovej sa pokúšali dať Stana dokopy, ale ani na niekoľko pokusov sa im to nedarilo. Vďaka tejto nešťastnej udalosti a jej následkom sa Stanovi navyše rozvinula endogénna depresia. Je to zákerná záležitosť ľudského organizmu, ktorej spustenie nespadá pod vonkajšie podnety. Človek sa s ňou narodí a nosí ju vo vnútri. Je záležitosťou chemických procesov, ktoré prebiehajú v ľudskom tele, že sa vyplaví na povrch. Nevedno kedy a nevedno prečo. Stretli sme sa pre niečo, ja s Miladou. Nedokázal som to v tejto chvíli presne definovať, že prečo, ale stretli sme sa. Pri nej som bol sám sebou a to ma bavilo najviac. V robote som musel nosiť masku, na ulici som mal často masku. Keď som stretol Miladu, bol som rád, že svoju masku môžem odložiť. Bola to úľava.

– Musí byť inak zúfalý, – povedal som potichu, aby to neznelo nasilu súciteľne.

– Pán objavil Ameriku, – vzdychla Milada.

– Ale no tak, Mi.

– Prosím, Fi? – usmiala sa s nádychom trpkosti a ja som vedel, že je po spore. A tak sme sa od tohto momentu oslovovali Mí a Fi. Viem, znie to infantilne, ale nám sa to páčilo a nechceli sme to meniť. Nechceli sme sa meniť. Ľudia by sa vraj mali polepšiť. Kázal to farár, keď som bol starkej na pohrebe. Vtedy som škripal zubami. Hoci som pre kňaza pripravil základné veci zo života starkej, nepovedal o nej ani slovo a išiel si, prepáčte za výraz – tie svoje kokotiny. Nič proti veriacim. Ľudia potrebujú veriť, no niektoré veci sa mi skrátka nepáčia. Sú mi vzdialené na míle ďaleko a ja ich nedokážem, a možno ani nechcem, nikdy pochopiť.

– Mi? – dvihol som oči.

– Fi?

– Aké sú prognózy Stanovho stavu, čo sa týka budúcnosti?

– Neviem, – mykla plecom aj kútikom úst. Pozerala smutne do diaľky.

– To je všetko, čo vieš?

– No, je to zlé. Je to veľmi zlé.

Vtedy som pochopil, že Stano sa zrejme nikdy nepostaví na vlastné. Milada sa bála nechať ho doma samého. Zároveň však potrebo-

vala chodiť do práce, lebo niekto musí platiť účty a hypotéky. Ľudia tam vonku sa zbláznili. Pozerali do zeme. Všade sa ponáhľali a vôbec. Videl som to nielen v sklade, kde sa cez deň premlelo mnoho ľudí, ale videl som to aj mimo roboty. Staničná sa mi zdala najčistejším miestom široko – ďaleko na tejto Zemi. Ľudia nechceli spomaliť svoj svet. Nevedeli to. Netúžili po pokoji, iba o tom hovorili. Nič viac, nič menej. Hľadeli do mobilov a boli ako slepé kamene. I keď v tomto som kamene urazil, nakoľko si myslím, že kamene majú oči.

– Počuj, dnes tu nie som sama, – žmurkla na mňa Milada.

– Čože? S kým si tu? Teda, okrem mňa, – poobzeral som sa dookola a nikoho som nevidel.

– Aha, – mrkla dole do tašky, z ktorej vykúkala malá ryšavá hlava.

– A to je kto? – čupol som si a pohladil stvorenie.

– Rita von Goldberger, – vyslovila povznesene.

A tak sme boli traja na tento prehnitý svet. Milada sa už nemohla pozerat', ako mača prežíva v útulku. Chcela, aby žilo. Také nutkanie mala u všetkých zvierat, lenže ryšavka Rita jednoducho beh na dlhú trať vyhrala. Rita bola malým voňavým kľbkom. Bola to Pipi Dlhá Pančucha medzi mačkami. Ak existuje láska na prvý pohľad, myslím, že toto bolo ono. Hľadela na mňa vystrašenými očami a ja som bol úplne ako BeBe keks namočený do horúceho mlieka. Bola nádherná!

Cítil som, že život je niekedy fajn, a naopak, inokedy dopadne celkom, ale celkom inak.

3. Volám sa Filip

Naši ma splodili v Anglicku. Manchester si to rozdával s Chelsea a fanúšikovia sa po zápase rozprchli do miestnych pubov. Starká vravela, že mám svoj korieňok neďaleko Manchestra. Ostatnú omáčku okolo môjho narodenia musím dovariť, tak to cítim. Som predsa hlavná postava svojho príbehu, o ktorej si myslím, že nie je nudná. Hoci ako

človek som svojim spôsobom nudný a predvídateľný. Nuž, nikto nemá nudný život. Cesta každého človeka je iná a je prepletená mnohými zákutiami. Nemali by sme preto uvažovať a rozprávať o iných ľuďoch v zlom. Napríklad, keď sa nám niečo na nich nepáči. Nikto nechodí v druhého kabáte a hlavne v druhého koži. Nikto nevie, ako sa ten druhý cíti a prečo koná ako koná. Som zástanca tolerancie – nechaj ma byť tým, kým som a ja ti to oplatím rovnakou veľkorysosťou, buď pri mne sám sebou. To je presný základ obojstrannej tolerancie. Takej bez bublín a bez nafúknutých balkónov a výstavných skriň. Skutočnej tolerancie, ktorá vychádza zo stredu Zeme.

– Si celý otec, – hovorievala starká, nakoľko svojho syna, a teraz aj vnuka, vychovala.

Oboch nás dobre poznala. Ja som poznal iba ju.

– A v čom? – vždy som sa pýtal.

Chcel som počúvať čo najviac o ňom, o svojom otcovi, ktorého som osobne nikdy nestretol.

– Si ako on, až sa toho miestami bojím, – stisla pery a zabuchla dvierka na kredenci.

S význaním sa pomaly znovu pootvorili.

– Starká, povedz mi k tomu niečo bližšie, – nedal som sa.

Chcel som vedieť čo najviac o mužovi, ktorý ma splodil. Postrádal som otca, ktorý by mi ukázal, ako fungujú veci. Ako funguje tento svet. Ako sa kosí trávnik, ako sa rúbe drevo, ako sa postarať o domáce zvieratá, ako stretnúť lásku a udržať ju v bezpečí, kedy založiť rodinu a ako ju zabezpečiť.

– Si živelný, citlivý a vraštiš čelo. Presne ako on, – usmiala sa starká a podala mi šálku s tým najlepším čajom na svete.

Parilo sa z nej, tak som to mal rád. Cez všetky byliny v ňom kraľovala vôňa pamajoránu. Pamajorán alebo dobrá myseľ obecná. Starkej čaj účinkoval na všetky choroby sveta.

Foter s mamou robili v sklade na ryby. Jedného pekného dňa odišli z Popradu priamym letom do Manchestru. Lietadlo bolo plné opitých cigánov z východu, v teplákoch, tielkach a zlatých reťaziach. V Anglicku potom muklovali v chladničke s mrazenými rybami a vo voľnom čase vraj dosť pili. Foter sa napokon prepil na druhý breh a mama... Mama bola nezvestná sedem rokov. Potom mamin prípad

uzavreli a vyhlásili ju za mŕtvu. Keby nebolo starkej, skončil by som v detskom domove a nedostal by som ani štvrtinu lásky, ktorú mi moja starká vstúpila. Vravím, nedopadol som najhoršie. Hneď, ako ma sociálny úrad odobral fotrovcom, starká neváhala ani sekundu. Starkú neodradilo ani to, že mala slabý dôchodok, ktorý pohltili výdavky na lieky, nakoľko od mladosti trpela silnou cukrovkou. Keď išla z pravidelnej kontroly u lekára, mohol som ju stretnúť v maličkovej cukrárni na námestí. Sedela pri malom okrúhlym stolíku, pred sebou mala bielu šálku zalievanej kávy a tanierikom, na ktorom sa skveli koláčiky, jeden vedľa druhého. Špic, krémeš a karamelový veterník. Starká v období pred kontrolou u diabetológa, pravdaže, držala prísnu diétu, aby mala u doktora ako-tak obstojné výsledky. Ale potom ju už nič neudržalo, starká milovala sladké.

– Daj si aj ty niečo, – žmurkla na mňa a v kabelke so silným magnetom na zapínanie, ktorá ukrývala aj miniatúrnu deo vlhčenú vreckovku v jednorazovom obale, trpezlivo hľadala drobné.

– Filipko, objednáme točenú zmrzlinu?

– Ľúbim ťa, starká, – usmial som sa a zaviazal jej pevnejšie šnúрку na topánkach.

Ako sedela na stoličke, nohy jej ledva dosiahli na zem, plápolali vo vzduchu.

– Aj ja teba, ty moje najmilšie vnúča, – povzdychla a pripomenula fotku mamy, ktorú opatrovala na chladničke, pripnutú magnetkou z Anglicka.

Vraj sme sa, nielen s otcom, ale aj s mojou mamou, najmä na pohľad, na seba podobali. Poďme si pripomenúť pár faktov, aby sme nestratili tenučkú niť môjho životného príbehu:

Volám sa Filip. Bývam na sídlisku Juh III. v Poprade a som rád, že som sa narodil. Milujem muziku, poéziu a futbal. To bude azda Manchestrom, v ktorom som bol v láske počatý. Detstvo som, napriek láske a opatere u mojej starkej, mal komplikované. Neustále posmešky od spolužiakov ma zhrýzali a ja som sa nedokázal vo svojej samote spod tej ťarchy vymaniť. Nie všetko som chcel hovoriť mojej starkej. Bol som odhodlaný uchrániť ju pred zlom, ktoré ku mne prichádzalo za stenami nášho bytu. A tak, keď večer zaspala, ventiloval som. Robil som si poznámky, zápisky zvláštneho charakteru, ktoré som písal

vlastnoručne výlučne na paragony, pokladničné bloky. Písanie mi pomáhalo prekonávať bežné ťažkosti dní. Starká mi papieriky a potvrdenia všetkého druhu skladovala v kredenci za posuvným sklom, kde som ich potom spoľahlivo nachádzal. Robila to automaticky. Smiala sa nad lúštením krížovky a krútila hlavou, keď som tým sklom posúval, aby som dosiahol na moje vzácne poklady. Čím bol blok dlhší, tým viac som sa mohol vypísať. Písal som malým písmom. Všetky tieto moje čarbanice mám odložené a tak som si vtedy sľúbil, že z nich, až dospejem, spravím knihu, ktorú potom vydám. Na jej obale bude svietiť moje meno. Vtedy som netušil, že z mojich textov budú raz námety pre zhudobnené texty. Ale to už predbieham. Rád totiž pozerám dopredu. Nie moc, iba tak trochu. Aspoň za prvý roh. Môj život nebol nijako šialený, ani plný bláznivých zážitkov. Bol nudný. Vyštudoval som priemyslovku a stihla ma vojna. Základnú vojenskú službu som absolvoval rok v Humennom a riadne ma to poznačilo. Nechápal som, že prečo? A vlastne načo? Keď sme nemali čo robiť, a to bolo často, prehadzovali sme sneh z jednej strany na druhú, a naopak. Hrabali sme lístie z jednej strany na druhú, a naopak. Myslím, že tam mi aj celkom zajebalo, nakoľko som skončil v Ružomberku na psychiatrii. Ale inak vojnu som prežil, veď ako väčšina chalanov. Po vojne som túžil ísť na vysokú do Trnavy, na masmediálnu komunikáciu. Skúšal som žurnalistiku v Brne, no nedostal som sa tam. To spôsobilo, že po vojne som nejako nevedel rozhábať. Asi to bola chyba. Možno by som sa na vysokú dostal, keby... Život nie je o keby, ani o možno. Život je život.

– Čo budeš robiť? – opýtala sa ma starká a miesila dlaňou knedľu.

Na okne sa prechádzal holub a hrkútal.

– Dám si segedín, prečo? – odvetil som pokojne.

Prvý deň v civile, ten opojný pocit.

– Myslela som, čo budeš robiť ako prácu?

– Starká moja, tak to netuším, – usmial som sa a postískal ju.

Keď na to spomínam, fakt mám slzy v očiach. Teraz už viem, že slzy niektoré veci nezmenia. A toto bola jedna z nich. Stále vidím pred sebou láskavé oči mojej milovanej starkej. Z jej očí tryskali neha a cit. Nepoznal som takého človeka, ako ona. Nikdy som ani len podobného človeka nestretol. Jedno viem určite, s jej smrťou sa nevyrovnám. Ne-

mal som v tých časoch vážny vzťah, furt to bolo len také nejaké divné. Krátke alebo žiadne. Myslel som si, že to ja som divný. Nevedel som si za toho boha nájsť babu, ktorá by mi varila a prala. Bolo by to ako z filmu a my by sme spolu večer čo večer pozerali romantické komédie a vyjedali pukance. Vedľa v izbe by spali tri malé deti a pri nohách by nám chrápal francúzsky buldoček. Všetko bolo však inak. Lebo život nie je kniha, ani film. A ani nič podobné. Hoci, ako povedala starká, som snílek po mame, a preto som si to takto vysníval. Často, keď som ako malý zaspával, obliekal som sa do kože niekoho iného. Bavilo ma to. Zabalit' sa poriadne do periny a myslieť si, že som niekto celkom iný.

– A Filipko, dajakú dievčinku mi kedy donesieš domov? – opýtala sa starká.

– Ach, starká, zas? – zahováral som

– Ako zas, veď tu ešte žiadna nebola.

– A čo Radka?

– Nerob si zo mňa srandu, Radka mi chodí robiť frizúru.

– A to sa neráta?

– Nie, neráta, – pohrozila mi a natriasala sa smiechom.

Mal som sterilný život, z ktorého ma ani len neškriabalo v krku. Malo to pokračovať, lebo som nevidel padať žiadnu hviezdu. Dokonca ani v televízii nehovorili nič, čomu by som mal venovať nejakú zvláštnu pozornosť. Žil som svoj život skladníka. Do roboty som chodil MHD. Tam a späť, deň za dňom. Furt to isté v jednom kole. Básne som už nepísal na pokladničné bločky. Kúpil som si na splátky malý notebook, vyzdvihol ho v Alze a písal doň všetko, čo mi napadlo. Moje najväčšie dobrodružstvo bolo, že som sa dal na spev. Hej, nuda, viem. Ale fakt tu nebolo nič, čo by robilo môj život takým, že by stál za to. Vždy som chcel žiť život, o ktorom by som mohol povedať, že v zásade stojí za to žiť ho. Že stretávam ľudí takých ako ja, že zažívam zážitky presne také aké chcem, že...

Ráno som sa pozrel do zrkadla a pokrútil hlavou. Bola nedeľa a mňa premkol zvláštny pocit.

4. Do úvahy pripadá ticho

Starká svoju chorobu predou mnou dlhé mesiace tajila. Teda okrem spomínanej cukrovky tam bola aj skurvená rakovina. Bol som tlk, lebo som si to skutočne za celú dobu nevšimol. Ktovie, keby som si to všimol a riešil to skôr, mohlo to byť možno inak? Ale vieš, že táto hra nie je o keby. Vieš to ty a viem to aj ja. Ľudia strácali zábrany a zmysly. Nevieam, čo bolo horšie. Báli sa hovoriť. Báli sa, aby neprišiel niekto, kto im povie, že to, čo hovoria nemá zmysel. Ale oni mali zmysel. Stačilo mu len venovať plnú pozornosť.

- Uhryznem ťa, dyk, ty ozembuch! – vrešťala z vedľajšieho boxu cigánka.
- Jaj, ty mrena! – začuli sme pľasknutie otvorenej dlane po líci.
- Nebiješ – nemiluješ, – pošepkal som a usmial sa na Mi.
- Ty si somár! – reagovala pobúrene.

Najskôr z takýchto rečí bola sranda. Bol to vtíp, lenže keď sa násilie na ženách začalo diať v pravidelných intervaloch a v správach bol stále nejaký prípad zmlátenej ženy, až také vtípné mi to, čo som povedal, neprišlo. Práve naopak. Mal som síce niekedy pocit, že som bol povrchný, ale nebolo tomu celkom tak. Žil som na povrchu, ale rád som pozeral do hlbocín a pátral, čo tam dnu vlastne je.

- Stále na ňu myslím, – povedal som Mi.
- Viem, – zašepkala a stisla svoju dlaň.

Stanov stav sa nelepšil. Neposúval sa žiadnym smerom, to iba čas sa rútil spolu s nami dopredu veľkou rýchlosťou. Stratíť pohyb bolo pre mňa niečo tak nepredstaviteľné, že som to nedokázal ani prijať, ani pochopiť. Rita von Goldberger rástla do krásy. V robote ma to bavilo čím ďalej, tým menej a chýbal mi akýsi pocit stredu. Každému niečo chýba a nikoho život nie je dokonalý. Druhá vec však je, ako sa na život človek pozerá, akou optikou a ako ho dokáže prijať, respektíve neprijať. Ako s ním naloží. Ako sme sedeli v Staničnej a pozerali do svojich pohárov, čašníčka pridala hlas na telke. Prítomní, vrátane nás, v mihu zbystrili. V hlavných správach o piatej znel hlas blondávej moderátorky:

- Vírus, ktorý sa šíri veľkou rýchlosťou z Ázie do Európy a zvy-

šku sveta už nie je možné ďalej ignorovať. Šíri sa vzduchom. K najrýchlejším prenosom dochádza pri komunikácii ľudí, ktorí narábajú so svojimi pocitmi úplne slobodne. Úrad WHO pripravuje kroky ako vírus v zárodku eliminovať. Do úvahy ako riešenie pripadá ticho, ktoré vyskúšali vo viacerých vyspelých štátoch a všade sa opatrenie tichom ujalo. Pokračujeme správami o počasií...

Pozreli sme vtedy s Mi na seba ako také dve vyorané myši. Nechápali sme, čo sa to zase deje. Čo to k nám prichádza.

– Aké ticho? – ozval som sa prvý.

– No povedali, že pripadá do úvahy, ale ja tomu vôbec nerozumiem.

– A ja teda už vôbec, – povzdychol som a hľadel jej do očí ako taký tlk.

Stano dostal silný zápal pľúc a sanitka ho previezla do nemocnice. Smrť si nevyberá a najväčšia spravodlivosť, ktorá existuje, je tá, že nikto ani len netuší, ako to tu nakoniec celé dopadne, a kto bude mať navyše a kto, naopak, bude musieť dobiehať, lebo mu bude stále niečo chýbať. Zdravie máme iba jedno. To sa kedysi skutočne hovorilo. Dnes si však môžeme vybrať z rôznych druhov liekov, terapií a môžeme navštíviť rôzne typy kliník. Samozrejme, ak máme peniaze. Alebo zdravie je, a to väčšinou, záležitosťou vyššej moci. Nie každý sa vie narodiť na miesto, kde sa mu žije ľahko. A komu sa dnes ľahko žije?

– Stano mi odchádza, – vydoloval som zvoniaci mobil z vrečka a v ňom sa lámal jej hlas.

– Ako odchádza? Kam odchádza?

– Umiera, ty chuj! – zakričala a položila.

Jeden deň sme tu a druhý zase niekde úplne inde. Život nie je fěr a spravidla býva nespravodlivý. Týmto som nepovedal nič nové, je mi to jasné, ale potreboval som to takto slovne ukotviť. S niektorými vecami, ktoré nám život donesie, sa často vyrovnávame veľmi dlho, s inými zase o niečo kratšie. Vírus, ktorý sa šíriľ svetom, teda aspoň tak o tom informovali médiá verejnosť, naberáľ obrátky. Stúpala rýchlosť šírenia medzi ľuďmi. Nakazení museli ostať v izolácii a dúfať, že to udýchajú. Niekedy som nevedel, čomu mám veriť a čomu, naopak, neveriť. Informácie, ktoré sme prijímali boli rýchlo kvasené. Všade obrovské titulky, aby čitateľa zmiatli a v podstate často išlo o nejakú „údajne“ senzáciu alebo zastrašovanie. Čím bola senzácia väčšia, tým boli percentá sledovanosti médiá

vyššie. Kvalita sa nemerala kvalitou obsahu a pravdivosťou informácie, ktorá nám mala niečo priniesť. Vo väčšine prípadov nám novinka, či aktualita nedala nič okrem pocitu znechutenia. A k tomu frustráciu a obavy. Potreboval som nájsť nejakú činnosť, vyplniť čas, mal som pocit, že zošaliam. Mi mala celé dni vypnutý mobil a tak som si začal na naše nestretávania sa a na dieru, ktorá vo mne po nej ostala, zvykať. Bolo to ťažké a temné. A vlastne, čo je dnes ľahké? Do úvahy skutočne pripadalo jedine ticho. Ľuďom bolo doporučené, že by sa mali prestať medzi sebou rozprávať a eliminovať tak akýkoľvek faktor prenosu nákazy. Čo myslíte, dá sa žiť v tichu? Dá sa to aspoň skúsiť, alebo dá sa, zvyknúť si na to? Extrémne situácie si vyžadujú extrémny prístup k riešeniu problému. Toto som nevymyslel ja. Niekde na internete som to čítal. Niekde v návode, ako bojovať s vírusom. Neviem, nevedel som toho veľa a vlastne, to, čo som vedel, mi stačilo. Bol som totálne sám. Teda mal som Mi, ale tá mala práve iné starosti, než žehliť moju pokrčenú a zničenú dušu.

– Vypíš sa z toho, – povedal som jej raz potichu no dosť hlasne na to, aby ma počula.

– Jebe tí? – opýtala sa Mi.

– Nie. Zober papier a piš! Piš, čo ťa trápi a kvári. Piš o tom, čo si myslíš, že už neunesieš.

– A čo potom?

– Uvidíš, že sa ti uľaví. Nedrž to v sebe, Mi!

– Ty si chuj, Filip! – Milada dopila svoj čaj, vstala a odišla.

Nie vždy sme pripravení život pochopiť a prijať. Možno, že sme, ale najprv musí nastať správny čas. Teda, my samotní musíme dorásť do správneho okamihu, aby sme to celé pochopili a prijali. A nikto nespadol z hrušky s vedomím, že na ňu nemal liezť.

5. Oni

Smrť bola prirodzenou súčasťou života. Tak to učili v múdрых knihách, ktoré nám po sebe zanechali múdri ľudia. Nebudem to naťahovať, Stano si to nezaslúži.